

»De to engle«; Niels og Jørgen Hansen. (Foto: Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

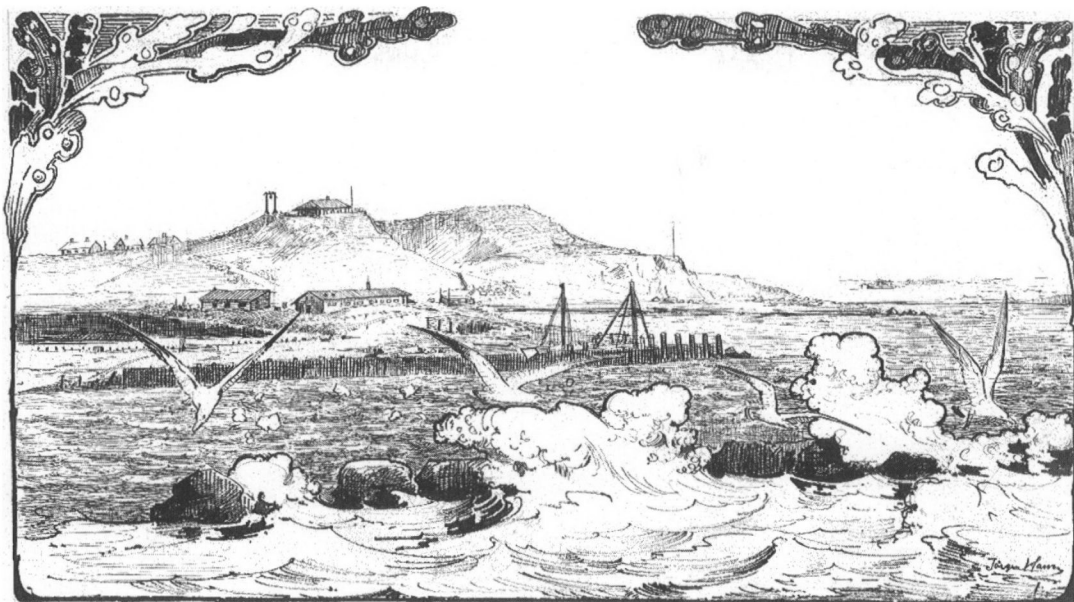
»Den lille maler«, Jørgen Hansen, Esbjerg

Af Inger Marie Jørgensen

For 100 år siden kom to brødre Niels og Jørgen Hansen fra Millinge ved Fåborg til Esbjerg med deres koner - Johanne, født i Falsted, blev gift med Jørgen. Hendes veninde var på Fyn blevet gift med Niels - og først ved dette bryllup lærte Johanne Jørgen at kende, selv om de hele livet kun havde boet få kilometer fra hinanden.

Da de flyttede til Esbjerg i 1891, boede de i samme hus i Skolegade 46 (huset eksisterer endnu) i 23 år. De oprettede deres malerforretning og havde fælles husholdning.

Johanne Hansen blev spurgt i et interview ved hendes 80 års fødselsdag 20.8.1943, om de ikke savnede det frodige sydfyn, hvortil Johanne Hansen på sin milde, søde facon sagde: *»Esbjerg var som en ørken at komme til og så meget vand, men jeg savnede aldrig Fyn - jeg var glad engang imellem at komme på besøg, men min gode mand var alt for mig, og vi kom særdelig godt ud af det familiemæssigt - ellers havde vi vel heller ikke boet sammen i 23 år«*. Jørgen Hansens flyttede i 1920 til Enghavevej, nu Kirkegade 153 og Niels

Esbjerg havn.

Hansen med familie flyttede også til Kirkegade i en villa nær Skolegade.

Jeg har mødt »Den store maler«, som vi kaldte Niels Hansen, og han har stadig familie i Esbjerg, og han kan jo også fejre sin 100 års jubilæum i år, men da »Den lille maler« flyttede ud til Enghavevej 23 (dengang Boldesager) og selv tegnede sit hyggelige hus, så blev han nabo til min familie, og jeg besøgte ofte familien og derfor glæder det mig at kunne fortælle spredte glimt fra hans liv, suppleret med hans egne breve og notater, som jeg har fundet på Byhistorisk Arkiv.

Lad mig begynde med min barndom ca. 1924-25, hvor gadens børn klædte sig ud til fastelavn med maske og det hele. Vi sang »boller op og boller ned i min mave - ellers laver jeg ballade«.

Vi blev budt ind, og vi måtte ikke gå, før vi havde fået et traktement og taget maskerne af. De havde gættet, hvem jeg var, men de syntes det var

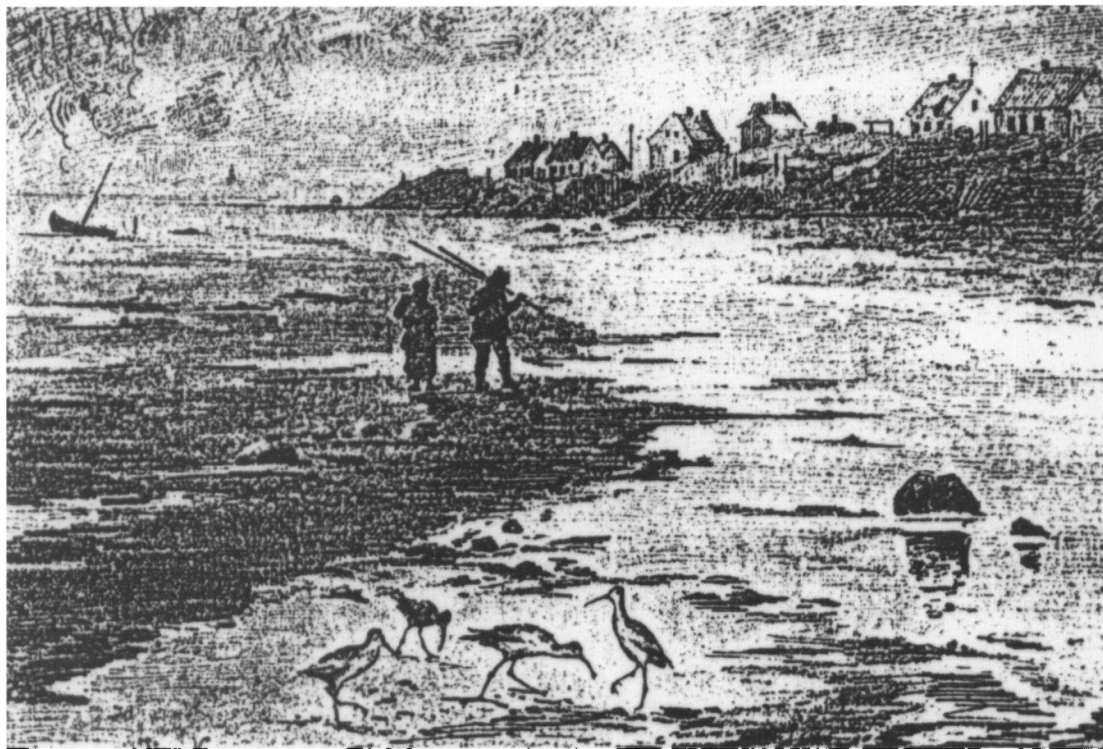
sjovt, vi kom. Huset var »taperseret« med malerier. Bagved huset var der en hyggelig hønsesgård, hvorfra jeg mindes én af »lille malers« dejligste malerier af en flot hane og høns.

Der var en fest og glæde over alt, hvad Jørgen Hansen foretog sig. Denne varme arbejdsglæde og optagenhed i byens liv, som han udviste, syntes jeg, man kan lære meget af i dag, desuden var han en personlighed, man er taknemmelig for at have kendt.

Men lad mig lige i korte træk ridse hans liv op: Engers Hansens boghandel udgav i 1945 en dejlig bog, skrevet af journalist Svend Rindholt og med et væld af Jørgen Hansens dejlige malerier.

Jørgen Hansen er født 16. sept. 1862 i landsbyen Millinge, få kilometer fra Fåborg. Hans far var arbejdsmand, blev senere bager.

Efter konfirmationen var han en kort tid tjene-

Kysten ved Esbjerg.

stedreng, men blev derefter sat i malerlære fra 1876-81 hos den kendte Syrak Hansen i Fåborg, i hvis hus han blev indkvarteret. Mesterens søn, den navnkundige fynbomaler Peter Hansen, blev hans nære ven, ligeledes Fritz Syberg, Karl Schou og Jens Birkholm.

Malerlærlingene arbejdede på omegnens herregårde med bl.a. dekorationsmaling, så de fik en god grunduddannelse, suppleret med arbejdet på teknisk skoles aftenkursus. Senere fik han arbejde i København hos de Kgl. hofmalere Nielsen, Hansen og Schrøder. Om vinteren gik han på Københavns tekniske skole hos en skattet lærer Holger Grønvold, der forberedte ham til Kunstakademiet.

Jørgen Hansen fik videre uddannelse i én af de frie studieskoler. Som akademieleve oplevede han Christiansborg brand og var med til at redde de nationale skatte, som slottets malerier og andre kunstværker.

Jørgen Hansen var med ved restaureringen af riddersalen på herregården, »Borreby«, ved Skelshør, og assisterede maleren Overgård ved udførelsen af udsmykningen af lofterne på Frederiksborg Slot og lavede ligeledes loftdekorationen i en sal i industriforeningen i Århus. (Her i byen husker vi det flotte loft i Esbjerg Teater på Hotel Spangsbjerg).

I 1882 forlod Jørgen Hansen akademiet og »Kunsternes frie studieskoler« blev dannet.

Lauritz Tuxen blev lærer for første gruppe og P. S. Krøyer for den anden, og her meldte Jørgen Hansen sig. Hans venner Fritz Syberg og Peter Hansen kom på den 3. gruppe, ledet af Kristian Zahrtmann.

Jørgen Hansen satte sin lærer meget højt, og han havde hele livet kun lovord om P. S. Krøyer.

Denne tid var en berigelse for Jørgen Hansen. Det første år som elev fik han et maleri på Charlottenborg. I de efterfølgende år fik han 5 malerier antaget.

I Esbjerg udstillede Jørgen Hansen i 1929 i Bibliotekets ovenlyssal og fik en stor ros for sine malerier. Der var røster fremme om, at Esbjerg burde bygge et museum til hans malerier, ligesom Fåborg har gjort det for sine bysbørn. Det blev aldrig til noget, og det er en stor skam, for alle hans malerier er nu spredt rundt omkring, efter at deres eneste søn, Eilif, nu er død.

Johanne Hansen blev i fødselsdagsinterviewet spurgt, hvorfor Jørgen Hansen ikke som sine kammerater helligede sig kunsten.

Dertil svarede hun. *»På den tid var det et svært liv for kunstnerne, folk havde ikke øje for deres kunst, og Jørgen Hansen ønskede ikke at ligge andre til byrde, hvorfor han - efter sine 2½ års udenlandsfærd - drog med sin bror til Esbjerg, hvor der var nok at gøre for to raske, dygtige malere.*

Al sin fritid brugte han til sine malerier, som blev til ud fra hans oprigtige kunstnersind, der ikke kunne tilbageholde hans kærlighed til naturen og dens former og farver. Han malede aldrig for at sælge, han elskede at omgive sig med sine malerier, men han forærede af og til sine malerier væk. Min far fik ét af vores hus, som Jørgen Hansen så det fra sit atelier, som han kaldte »Glyptoteket«.

Inden han slog sig ned i Esbjerg, foretog han sig to udenlandsrejser, én til Østen - over Berlin, Wien, Budapest via Donau til Varna ved Sortehavet, Konstantinopel, Athen, Rhodos og Cypern,

Beirut, Damaskus, Libanon, Jordanfloden til Jerusalem, Nazareth, Bethlehem og Bethania. Hjemturen gik over Napoli, Pompei, Rom, Firenze, Venedig og Sweitz. Den anden store rejse gik til Sydamerika over Hamburg, Madeira til Buenos Aires og Paraguay.

Om disse rejser skrev han mange rejseskildringer og lavede et utal af skitser, som han senere i livet udviklede. De fleste af hans rejsebrev blev optaget i Fåborg Folketidende. Han havde en trofast læserskare dér på egnen. Senere skrev han til Esbjerg Folkeblad.

Da jeg var journalistelev ved dagbladet »Vestkysten« i Esbjerg, havde jeg disse rejseskildringer i hånden og læste dem med stor interesse.

Under Første Verdenskrig havde Jørgen Hansen været i forbindelse med Gyldendals forlags direktør Peter Nansen og havde fået løfte om udgivelse, men papiersituationen var dårlig, og efter krigen døde Peter Nansen, og bogen blev aldrig udgivet, men den burde have været udgivet, for Jørgen Hansen havde en sjælden evne som skribent. Hans fortælle måde var så malende, så man følte, man kunne se det for sig som et »indre fjernsyn«.

Ét af de første arbejder, de to brødre fik i den nyanlagte by Esbjerg, var indvendig maling og dekoration af Arrest- og Tinghuset (det gamle rådhus) på Torvet.

Her fortæller overdyrlæge L. Hansen: *»I 1892 blev Esbjerg Raadhus bygget, og al Malerarbejdet blev overdraget til de to brødre.*

Bygmesteren, som Raadhusbyggeriet var overdraget til, var mer eller mindre en daarlig Person, som snød de forskellige Haandværkere, flere fik kun Halvdelen af deres Akkorderede Beløb udbetalt og til Brødrene Hansen blev der slet ingen Penge.

De to Malere maatte øjeblikkelig samle deres faa Ting sammen og rejse fra Byen for ikke at blive tilbageholdt for Gældsstiftelse.

Samme Aar i 1892 havde Esbjerg Borgeren

Rytterstatuens afsløring d. 28.6.1900, Esbjerg Torv. (Foto: Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Dünweber købt »Skandinavien« paa Hjørnet af Torvet og Kongensgade, og foretog straks en stor Ombygning. - Og Bygningen fik navn »Central Hotellet«.

Mange Esbjergensere mødtes den Gang ofte om Formiddagen paa Hotellet for at faa en Punch og et Par halve Strykker Mad.

En af Gæsterne sagde en Dag ved et saadant Møde. - I Dag rejser Brødrene Hansen fra Byen, paa Grund af Pengemangel, da de er bleven snydt - og det er Synd for dem selv - men det er ogsaa Synd for Byen, da der vist ikke i nær Fremtid kommer saa dygtige Malere til Esbjerg.

Dünweber hørte hvad der blev sagt og udbrød - bed dem komme her paa Hotellet, hvor der i lang Tid er Arbejde ved at male hele Bygningen fra Kælder til Kvist.

Skal de to Malere standses - sagde Manden der havde fortalt de rejste - da skal det være nu, for de er gaaet til Toget, og saa rejste han sig og gik ned til Toget, og traf paa Perronen, de to Brødre som havde købt Billet.

Samtalen sluttede med, at Brødrene Hansen gik med til Central Hotellet, hvor der som anført var Arbejde i længere Tid.

Esbjerg By havde beholdt sine to dygtige Malere«.

Da rytterstatuen på torvet skulle indvies d. 28. juni 1900 (året efter, at Esbjerg var erklæret for købstad) i overværelse af de kongelige og ca. 8000 mennesker, havde »den lille maler« også en finger med i spillet. Her er hans egen beskrivelse af denne afsløring samt et billede, hvor den lille maler sidder bag det hvide klæde.

Da Rytterstatuen blev afsløret

Hvem der først undfangede Ideen med en Statue paa Torvet, er vanskeligt at sige. Maaske er Tanken kommet til Verden i en Festrus, paa den Tid blev der drukket et svimlende Antal af Skaaler. Skaaler for den unge, den livskraftige By, et Hip-hip-Hurra for hver, der var med til at ofre af sin dyre Mandomskraft paa Danmarks store Under: Byen bag den høje, hvide Klit, der med et Jættag blev løftet op af det store Øde - og så hændte det sig at man mindedes vor aldersstegne Monark kong Christian og hele det kongelige Hus. Det var under vor gamle Konge, at vi fik Havnen bygget (det var en slem Mand, der var behjælpelig, men han blev sjældent nævnt). Det var ikke så underligt, at Tanken om en Statue af Byens grundlægger kom frem, stærkt støttet af en Klike særlig kongetro Borgere. Der ulmede langt ude i Perspektivet noget i Retning af Hæderstegn. Danmark hædrer sine Sønner for Daad. Maaske gjorde den Tanke sig ogsaa gældende, at til en vel-skabt By hørte det sig til, at noget skulle der staa midt på Torvet. Skulle vi maaske være ringere end Varde eller Hillerød! Væk - med den gamle brøstfældige Træpumpe - en Statue skal vi ha' - en Konge højt til Hest - maaske guldbelagt - paa Marmorsokkel, hvidt kararisk - rask maa det gaa! En Kommitté med en Direktør i Spidsen rejste ekspres og fik Foretræde for Majestæten. »Die

Herren wünschen?« - Tilladelse D. M. til at rejse en Statue af D. M. paa Torvet i vor snart fuldendte By. - Det glæder mig overordentligt, meget overordentligt. De har min Tilladelse. Tak. De har min Tak.

Samtidig gik der en Liste rundt, hvor enhver kunne tegne sig for Bidrag. Borgerne var ikke smaalige, kun Socialdemokraten lyste sine Meningsfæller i den sorte Jord, dersom de ofrede 5 øre til Skræmslet paa Torvet.

Udførelsen af Statuen blev overgivet til Billedhugger Brandstrup, samtidig lagdes Planen til en storstilet Fest, en Afsløringsfest, der skulle spørges saa vide om Land, den skulle forme sig som Reklame for Byen, alle Øjne skulle vendes mod Esbjerg, det store Under: Byen med Taarne og gyldne Fløje paa alle Gadehjørner og Kongestue paa Torvet.

Saa skete der noget, der nær havde udviklet sig til en Tragedie for Byen. Da Statuen var saa vidt færdig til Aflevering, indtraf det store Krak, hvor de fleste af Byens Borgere blev insolvente - ruinede, hele eller halve Millionærer knækkede sammen, kun ganske faa saa sig i stand til at indbetale det Beløb, de havde tegnet sig for. Situationen var kritisk, en ekstra Udskrivning indbragte ikke den manglende Sum. Nogle Hovedstadsblade kom med Skoser til Esbjerg Matadorerne, dem der ikke var saa mange af. En særlig onskabsfuld Bladmand anbefalede at sætte Statuen til Tvangsauktion, det gav stødet til, at nogle behjertede, lidt velhavende Borgere tog sig af Sagen og klarede Finanserne til stor Glæde for hele Borgerskabet.

En skønne Dag arriverede Kunstneren for at konferere med Statuekommitten om Pladsen, hvor Rytteren skulle anbringes. Der var delte Meninger - nogen stemte for at Hesten skulle staa med Siden til Kongensgade og Hovedet vendt mod Sønderjylland, det omstridte Land, andre mente, den skulle staa og se på Raadhuset. Der var også en Del Stemning for at anbringe den lige ud til

Kongensgade, saadan at den var synlig langt nede fra Englandsgade og til Kirkegade.

Direktøren strøg sin Snurbart og sagde: »Den skal jeg nok klare, lad os lave en Prøvestatue i naturlig Størrelse, det giver en glimrende Oversigt, hvor Gangeren skal staldes op«. - »Ideen er ikke daarlig«, sagde Billedhuggeren, »har De en Mand, der kan skabe saadan et Kunstværk til i Morgen Kl. 9?« - »Tja, hvad har Esbjerg ikke«, mælede Direktøren, og saa sendte han Bud efter Byens lille Maler, der var noget af et Geni i Retning af Arrangør ved Bazar, Karneval, Haandværkeroptog o.l. Naa, saa fik Direktøren og Maleren et Par Sjusser og Forhandlingerne kom igang. »Sig mig, Maler, De kan jo lave en Sneemand«. - »Jo, men ikke i Juni«. - »Bevar's, men sadan en Hest paa en Sokkel i Naturlig Størrelse! De kan selv bestemme, hvilket Materiale: Krølhaar, Gips, Træuld, Krydsfiner, Slagteraffald e.l., men den skal være færdig til i Morgen kl. 9 slet - vel striglet og Hovene sværtet«. - »Hr Ober, nok et Stænk . . .«.

Næste Morgen præcis 9 stod der et Kunstværk paa Torvet - i Forhold til Tiden det har kostet et rent Vidunder. Der var ikke saa faa, der antog den for den egentlige Rytterstatue, hvis ikke Høvlspaanerne stak frem hist og her, der røbede, at Dyret ikke var af saa ædel Race. Ved hjælp af en halv Snes raske Tømrere blev Dyret vendt og drejet i alle mulige Retninger og tilsidst blev det slaaet fast, at Majestæten skulle vende Ansigtet mod Suset - mod Danmarks Port mod Vest.

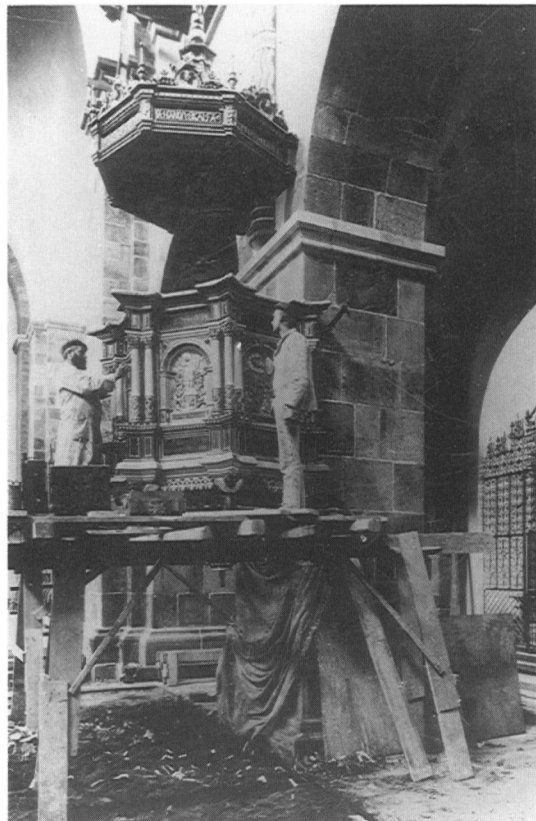
Denne Placeringsprøve blev ikke just modtaget med Velvillighed af hele Borgerskabet. En Hoben unge Mennesker, dem der møder op, naar der er Sjov i Gaden, forsøgte at vælte Statuen, et forsøg paa at brænde den af blev afslaaet af mandstærkt Politi. Under megen Jubel og Hurraraab blev Kunstværket transporteret til den Tømmerplads, hvor den saa Dagens Lys.

Folk i de Tider elskede at feste. Det var ikke saa underligt, at paa den Dag Kongestatuens blev

afsløret, stod Byen klædt i straalende Festskrud. Det var ikke nok med tusinder af Flag, nej alle Huse var behængt med Guirlander, Skjolde, Hel-lebarder, Graner og Blomster. Der var en Kappe-strid om, hvem der kunde møde op med den fine-ste Husvæg. Dengang var der ingen brolægning, saa enhver kunde plante Flagstænger i det gule Sand. Uden for Centralhotellet var rejst en pragt-fuld Tribune med Kapper med Guldfrynser, dan-ske Vaabenskjold, blaa springende Løver paa gyl-den Bund, Guldkroner, Teltdug i røde og hvide Striber, Palmer og et Væld af Blomster. Det var Kongtribunen med Plads till Honoratiores med Damer.

Afsløringen forløb programmæssigt. Den lille Maler havde faaet det meget vanskelige Hverv at afsløre. Der blev holdt Generalprøve til den lyse Morgen. Fem gange mislykkedes det grundet paa, at Regnen gennemblødte det store Tæppe, saa det ikke kunne falde. Der blev saa anbragt en halv Snes Dreng, der skulde fare til og rive Tæppet ned. Det ville just ikke se fint ud, men en Skanda-le ville det jo være, naar Stikordet: »Saa lad da dette Tæppe falde«, lød og saa se det limet fast og alle ti Dreng krybe omkring som en Flok Iglar for at faa Majestæten frem i Lyset. Heldigvis var Tæppet blevet tørt, og da Maleren trak i Snoren fløj Tæppet som en døende Ballon op i Luften og dalede ned over de to Dreng og en Hoben Bor-gere. Der blev raabt Hurra fra tusinder af Munde - om det var for Kongen, Kronprinsen eller mig ved jeg ikke.

I 25 år var han forstander på Teknisk skole og havde der sin egen klasse i tegning og maling. Han var umådelig afholdt, og da familien i 1920 flyttede ud i villaaen på Enghavevej, forærede ele-ver og lærere ham en håndskåren egetræsdør (den kan endnu beundres). Der var udskåret følgende ord. Gid alle ulykker må flyve døren forbi. Johan-ne Hansen - »det holdt stik - de er standset ved vor dør«.

Jørgen Hansen i færd med at restaurere prædikestolen i Ribe Domkirke.

Ved teknisk skoles 50 års jubilæum modtog Jørgen Hansen fortjenstmedaljen i sølv.

Jeg nævnte før hans interesse for livet i Esbjerg - se hans udkast til et bibliotek i Esbjerg. Han skrev mange læserbreve til Avisen og var den første, der foreslog Esbjerg at bygge et museum.

Foruden sit arbejde på Teknisk Skole var han også tegnelærer på Esbjerg Statsskole. Der havde jeg ham til tegning, han gik rolig og mild rundt iblandt os og hjalp hver enkelt. Han var lærer på Statsskolen til 1930.

I årene som lærer på Statsskolen kom Jørgen Hansen i berøring med mange af byens børn, der nu som voksne husker ham med taknemmelighed, ikke blot fordi han var afholdt, men fordi han slet og ret var, som han var, et menneske af usædvanlig støbning.

Siden maleriudstillingen i Esbjerg i 1929 har der været endnu to udstillinger - én i 1972 og sidste år 1990, hvor Esbjerg Museum havde lavet en meget smuk udstilling med lånte malerier fra byens borgere. Her mødte jeg Jørgen Hansens nevø fra Millinge J. Ruben Hansen, der gav mig ovenstående foto fra Jørgen Hansens arbejde med restaureringen af prædikestolen i Ribe Domkirke. Foruden dette arbejde malede han også det pompøse renaissance-orgel i Ribe Domkirke. Her i Esbjerg vidner dekorationerne på de to gamle skoler - Østre og Vestre skole om Jørgen Hansens dekorationskunst. I Nordby og Sønderho Kirker på Fanø kan man endnu se hans dekoration, ligesom Darum, Hunderup, Guldager og Vilslev kirker vidner om hans arbejder. Jørgen Hansen døde d. 1. marts 1937 efter 47 års virke i Esbjerg. Hans gode ven, maleren Niels Holbak, Esbjerg, skrev ved Jørgen Hansens død disse mindeord:

*En sikker, smidig, fintformet Haand
føjede sig villigt efter hans Aand,
naar Sjælen fattede Farvens Musik,
og Skaberglæde stod tændt i hans Blik.*

*For os han lindede Døren paa Klem
til Kunstens Rige, der blev hans Hjem.
Og selvforglemmende gav han sig hen
og blev da vor gode Lærer og Ven.*

*Vi husker hans Tale og ildnende Ord
om Rejserne rundt paa den vidtstrakte Jord.
Fra fjerne, eksotiske Egne og Lande
beriget han drog mod de hjemlige Strande.*

*En Kunstner tillige med Pen og med Blæk:
Han skildrede Syden i malende Træk, -
Vildmandsdage i Urskovens Dybder
og Jul i Nazareths Klosterkrypter.*

*Han var sig selv i det nære og fjerne.
Hans Hjem havde Særpræg.*

Vi gæsted ham gerne.

*Her hviled han ud til sidst i sin Stue
og skærmede trofast om Mindernes Lue.*

*Ærbødigt erindrer vi, hvad han var værd,
og rejser et Æresminde ham her. -
Med Tak fra de mange for alt, hvad han gav,
en Blomst vi lægger paa Mesterens Grav.*

Niels Holbak.

Inger Marie Jørgensen, f. 1918, journalist, Søndergårds Allé 7, 6700 Esbjerg. Arbejder på »5 generationers Esbjergensere« til Esbjerg kommunes 100 års jubilæum 1994.